

EXERCITATIO PHILOSOPHICA, 1705, 4 32.
992
27

DE
**JURE PRINCIPIS
DISPENSANDI
CIRCA LEGES PRÆCIPUE
POENALES,**

Occasione Illustris controversiæ
Anglicanæ,

Cujus primam Partem

Auspice DEO Optimo Maximo

Sub PRÆSIDIO

VIRI AMPLISSIMI ATQVE EXCELLENTISSIMI,

DN. JO. PHIL. PALTHENII,

Historiarum & Moraliū Professoris Regii Ordin.
longe celeberrimi,

In Alma Pomeřan. Auditorio Majori

ad diem Julii M DCC V.

Publicæ *συμφοροφάντων* disquisitioni
submitte

JOHANNES BÄHR, Gryphisw.

H. Lqj. C.

GYPHISWALDIÆ,

LITTERIS DANIELIS BENJAMINIS STARCKII,

REG. ACAD. TYPOGR.

VIRIS
GENEROSO, CONSULTISSIMIS, PRUDENTISSIMIS,
DOCTISSIMIS,
DN. CHRYSANTHO FRIDERICO
de MAGDEBURG,

S. Regiæ Majestatis Sveciæ Referendario & Protonotario
in Pomeraniæ citerioris Dicafterio famigeratissimo,
Hæreditario in Pentin_;

DN. MOEVIO VOLSCHOVIO,
Structuario Universitatis Gryphiswaldensis & Secre-
tario Facultatis Juridicæ spectatissimo;

DN. JOACHIMO ERICHIO,
Senatori apud Gryphiswaldenses amplissimo;

*Patronis, Fautoribus, Cognatis, Hospiti omni rever-
rentiæ & honoris cultu prosequendis,*

Exercitium hoc Academicum, in ulteriorem sui com-
mendationem & studiorum suorum promotionem

officiofissimè offert

RESPONDENS.

St quoddam quasi con-

tinuum legum atqve hominum inter se certamen, ut, utrum accuratius illae præcipere, an licentius hi peccare possint, experiri videantur. Cujus rei in ipsa Legis natura, ut & præsentii hominum constitutione funda-

mentum latet. Cum lege enim ita comparatum est, ut fere, quod volumus, vetet, quod nolumus, præcipiat, nos autem, dum scævitate ingenii pervincere cupita, & à rebus ingratis abstinere enixe laboramus, in vetitum semper ruimus. Nec tamen ita proterve agimus pleriq, ut manifeste legis auctoritatem oppugnemus, aut fraude eidem adhibita delinqvamus, sed fere commodas nobis interpretationes comminiscimur, per quas in verso naturæ ordine, qui ad legis præscriptum actiones nostras componere debebamus, id agimus, ut ad nostras qualescunqve actiones præscripta legum quadrent, & ne unqvam peccando peccasse videamur. Quod si tamen verum fateri velimus, non semper in subditis ea culpa residet, sed ipsi saepe imperantes, aut qui imperii partes ab ipsis demandatas tenent, in causa sunt violati aut segnus præstiti obsequii, dum ipsi, quod aliis faciendum edicunt, maligne præstant, dum temere leges figunt & refigunt, dum absurda præcipiunt, circa executionem legum negligentius versantur, aut alia quacunqve ratione publica salutis defunt. Quos inter errores cum & temere

A 2

usur-

ufurpata *dispensandi* quam vocant *licentia* recte referatur, constitutum est nobis, nonnihil de eadem in præfens commentari, ut, quid res sit, de qua frequentissime & Theologi & Jcti agunt, substrato è Philosophia idoneo fundamento, tanto quidem rectius intelligatur, quanto minorem in eadem declaranda diligentiam, qui excolendæ universali jurisprudentiæ cum successu hucusque operam dedere, posuerunt, quantoq; gravioris momenti censendum est id esse, quod inter causas amittendi non unius regni Jacobus II. nuper habuit.

§. 2.

De vocabulo dispensationis notari hic meretur duplicem ejus esse sensum, *æconomicum* aut *politicum*, quorum ille Latinus hic plane barbarus est. Prior ille proprie servo in familia numerosiori præcipuo tribuitur, qui nomine & jussu heri absentis aut alias res agentis vilioribus servitiis præest, jussa ipsius herilia exponit & interpretatur, operas distribuit, alimenta & mercedes confert, pecunias heri collocat, de bonis ipsius impendendo & expendendo aut alia quacunq; ratione per diversi generis actiones frequentissime susceptas libere disponit, nec cuiquam nisi hero ad reddendas factorum rationes tenetur. Hunc dispensatorem vocari Romani moris erat, quemadmodum nostra consuetudine frequens est, ut inter servas, quæ pari officio fungitur dispensatrix (eine *Ausgeberinn*) vociteur. Vid. *Pignor. de Serv.* & passim *Lexicograph. in voc. pendo.* Posterior vocabuli significatus, quando ad legem id refertur, de qua, aut circa quam imperantes dispensare, aut à qua homines dispensari dicuntur, hoc nimirum sensu, quod

quod qui est Autor Legis aut ab ipso idonea facultate instructus certo supposito casu vim legis ordinariam inhibere & ab ejusdem obsequio è subditis unum vel alterum absolvere possit, probæ latinitatis Autoribus invisus est atqve inauditus. Nisi quis trahere huc velit, quod apud Senecam est *dispensare libertatem, de benef. Lib. 1. Cap. 10.* cujus loquendi modum si amplectimur, *dispensare circa legem* subaudito vocabulo *libertatis* nihil aliud erit, quam restrictam à lege agendi facultatem alicubi laxare, & inter eos, qui uniforme legi obsequium debebant, pro ingeniorum diversitate discrimine constituto, quid huic vel illi præ reliquis omnibus futurum sit licitum aut illicitum, significare. Ne forte quod sciens indulgere non vult Legislator, invito eodem fiat, & quod l. c. Seneca factum queritur in petulantiam atq; audaciam erumpat male *dispensata libertas*. Sed ut colore illo longius quæsito utamur opus non est, dum in sequentibus planum faciemus, vocabuli ejus sensum in lucem eo tempore emerfisse, quo nil minus quam verborum proprietatem aut intelligebant plerique mortalium aut curabant.

§. 3.

Res ipsa autem, quæ nomine dispensationis continetur, ita habet. Repugnat naturæ atqve saluti hominis, ut promiscuas cujuscunq; generis actiones, quæ viribus ipsi agnatis produci possunt, pro lubitu semper edat, sed opus est in plerisque regula & norma, ad quam rite eadem attemperentur. Sed normam illam lex præbet, quæ voce intelligimus significationem voluntatis à superiori rite factam, quæ quid fieri à subjecto

A 3

velit

velit indigitatur. Ut ergo apparet, lex sua natura generalis est, & nulla restrictione addita, si autorem DEUM habeat, univrsum genus humanum tangit, si autem abs homine proficiscatur, omnes eos, qui potestati ipsius subjecti sunt, comprehendit. Hos omnes una alloquitur legislator, & commune ab iisdem requirit obsequium. Differt enim in eo à lege mandatum, quod ad singulos respectum habet. Effectus autem utriusque & legis & mandati est obligatio, per quam ad id, quod imperans jubet, faciendum, aut quod prohibet intermittendum agnita ejusdem autoritate subditi adducuntur. Id tantum discriminis est, quod ex lege profluens obligatio omnibus communis, quæ ex mandato est, ei propria fit, qui mandatum accepit. Ast priori obligationi cum ex magno subditorum numero pauci lubentes satisfaciant, pro firmamento legis accedere sanctio solet, quæ est mali illius, quod fecus facientes mansurum sit, comminatio, cujus metus, quod elici non potest, obsequium extorquet. De quibus omnibus mentem nostram uberius in *Dissert. de Obligat. rei ad sanctionem poenalem* nuper declaravimus. Quando itaque hoc rerum statu Legislator subjectum sibi hominem, quem certa lex respiciebat, obligatione ejusdem per contrariam mentis declarationem liberat, adeoque & à poena id, quod indulget, facientibus præstituta immunem præstat, ita quidem ut eadem lege reliqui omnes constanter teneantur, & si contra eandem faciant, poenæ obnoxii sint, qui *solvere legem* dicendus erat, *dispensare de lege* aut *contra legem* dicitur.

§. 4.

Primus eo vocabulo usus atque abusus Papa deprehenditur, ex quo id egit, ut universo mortalium generi miris artibus dementato pro sua libidine imperaret. Scilicet quam ille quantumque potestatem à CHRISTO atque Apostolis circa omnia divina atque humana sibi collatam gloriatur satis notum est. Quando autem idonea illius probatio requiritur, cum è planis perspicuisque verbis ad Petrum ejusque in Cathedra Romana successores unice directis peti eadem non possit, reliquum est ut hic illie sparsas scripturæ sacræ locutiones quæ de CHRISTO, de Apostolis, verbiqve divini secuturis præconibus agunt, quorum omnium jura Pontificia dignitate contineri impudenter distitit, sollicitet atque cavilletur. Ubi dici non potest quantumper illi semper arriserint modi illi loquendi, quævis figura subest, quæ crude accepta infinitam nec ullo opposito aliorum jure circumscriptam potestatem ipsi tribuere videtur. Cum contra ad palatum illæ dictiones non sint, quæ aliquid quidem sed non nimiam autoritatis designant. Sic titulo Piscatoris hominum, qui à Petri exemplo peti poterat, vix unquam Papa utitur, veretur enim ne qui homines vocantur humano saltem modo à piscatore suo tractari postulent. Commodius est quod CHRISTUS doctrinæ suæ præcones cum agricolis atque vinitoribus comparat, hinc enim continuo Papa infert, reliquos omnes homines non alio quam plantarum atque fruticum loco esse, quos ipse agri vineæque dominicæ curam gerens pro lubitu coër-

tu coërcere, circumcidere, de loco in locum transferre, aut plane evellere suo jure possit. Sic quando Petrus ovium CHRISTI pastor constituitur, adest statim Papa & in omnibus Christianis ovinam simplicitatem requirit, ut non solum lac atqve lanam pascenti præbeant sed nec contra cutem ipsam detracturum mutire ausint. Eadem ratione cum loco epistolæ Paulinæ agitur, quo verbi divini præcones cum servis præsertim dispensatoribus comparantur. *1. Cor. IV, 1. conf. Matth. XX, 1. 8.* Quamprimum enim hæc Papa audit, se servum servorum DEI vocat, sibi claves quævis gratiæ divinæ Thesauri obserari ac referari possunt tribuit, & quæcunqve sunt dispensatoris partes in reliquam Christianorum multitudinem exercet, ut DEI nomine quæcunqve vult onera imponere aut remittere & in universum de voluntate Numinis in conservos velut rectius sibi privatim cognita & arcanis mandatis declarata constituitur possit. Unde sequitur, quod in potestate ejusdem sit legibus omnibus divinis adstringere aut exsolvere quoscunqve velit, quod ipsum sibi licere confidentius affirmare cœpit, ex quo Pauli Apostoli exemplo quod ex *1. Corinth. VII, 2. 6.* colligitur strenue abuti didicit. Rem ipsam vero quæ lucem refugit non poterat Impostor aptiori quam dispensatorio vocabulo obumbrare, barbaro quidem sed quod seculorum illorum barbariem non dedeceret, quæ proferendo in initium Decreti Gratianus *dist. XIII. de dispensatione* adversus jus Naturale Pontifici competente verba facit, quæ vox in locis subnotatis Concilii Toletani itemque

que Gregorii non occurrit, cuius loco Gregorius periphrafin hanc adhibet *resolvere id quod minori nexu obligare noscitur*. Conf. *idem seqq. dist. XIV.* ubi tamen parum accurate cum dispensatione compensatio, de qua sermo in locis subjunctis erat, miscetur. In quibus ipsis notari meretur, quod Leo Papa ad *Rustic. Narbon. Episc. epist. 90. temperare* id legem vocet, quod Gratianus dispensandi vocabulo expresserat. Quæ Gratianum secuta sunt tempora dispensationum atq; indulgentiarum plena non solum omnia ex parte Pontificum fuerunt, pro eo ac Pius IV. pronunciat VII. *Decretal. L. III. c. 13.* Romanum Pontificem, quem Dominus noster JESUS CHRISTUS vicarium suum *caelestibus thesauris dispensandis* in terris constituit, decere, sed & exemplo Papæ adducti Principes pari circa leges solvendas potestate pariq; illius potestatis nomine usi fuerunt, uti illustri quod præ manibus est ex Anglicana Historia specimine deinde commonstrabimus.

§. 5.

Differt autem hoc modo accepta *dispensatio* (1) ab *interpretatione Legis restrictiva*, qua verba ejusdem generalius & obscurius concepta ad hunc vel illum casum singularem ob circumstantiarum, quæ tempore latæ legis ob oculos erant, & quæ exercendi judicii tempore apparent, diversitatem haud quaquam pertinere, aut Legislator ipse declarat, aut qui nomine ipsius iudicari munere fungitur, æquitatis rationem habens, ne tam ad verba, quam ad mentem Legislatoris respiciens pronunciat. Hæc enim interpretatio in iudice quoque pedaneo locum habet, at dispensatio non est

B

nisi

nisi in Legislatore ipso. Ad illam pro veritate rei & causæ justitia faciendam & Princeps tenetur, & per eum judex omnino obligatur, imperite aut scelestè, si contra faciat, acturus. Hæc in plenissima libertate imperantis posita est, & à mera ipsius gratia originarie proficiscitur. Et quanquam idem in dispensando quoque partes suas inferiori judici ex formula certi mandati obeundas delegare possit, diversa tamen in eo interpretandi & dispensandi facultas est, & hæc quidem quam illa multo restrictior. Quandocumque autem interpretationi restrictivæ locus est, ostenditur, dispositioni Legis factum, de quo quæritur, plane non substat, sed ubi dispensatio intervenit, manifeste is, qui sensu legis comprehendi dicitur, per peculiarem voluntatis legislativiæ declarationem vinculo, quod vere ipsum stringebat, liberatur. Uti accurate docet adversus Vasquium L. I. C. 46. Grotius de J. B. & P. L. II. c. XX. C. 27. & adversus Miltonum de Divort. Pufendorf. de J. N. & G. L. I. c. 6. §. 17. & L. VI. c. 1. §. 24. itemque contra Becmannum in Medit. & parall. Polit. Illustr. Dn. Thomasius, Jur. Divin. L. I. c. 1. §. 79.

§. 6.

Differt (2) dispensatio à mutatione Legis sive ea abrogationis, sive obrogationis, sive derogationis nomine Romanorum consuetudine vocetur, de quo vid. Modest. Jct. L. derogatur ff. de verb. signif. & in fragment. Ulpian. tit. 1. §. 3. Abrogata enim lege ipsa illius obligatio universim expirat, quo posito dispensatione singuli opus non habent. Eadem ratione quando veteri legi lex nova contraria superinducitur, prior illa obliterata vim

vim suam continuo amittit. Nec minus ubi per constitutionem recentiorem veteri legi quicquam detrahitur, in illis quæ mutantur partibus ea, quæ in iisdem partibus fuerat, obligatio evanescit. At dispensatio ubique existentiam legis, & ad eandem in subdito obligationem supponit, quæ demum salvâ in cæteris legis autoritate persistente novo isto Legislatoris actu huic vel illi remittitur. Conf. *Grot. & Thomaf. ll. cc.*

§. 7.

Differt (3) dispensatio à remissione pœne, ipsumque adeo jus dispensandi ab eo, quod vocant, aggratiandi jure. Qui enim delicto veniam concedit, is legem legisque obligationem integram & pœnæ in transgressore meritum agnoscit, à quo demum certa ex causa aut mera Legislatoris gratia absolvitur. Qui vero de lege dispensat, is in universali ejusdem dispositione aliquid immutat, dum certum ei hominem quem pro objecto habebat subtrahit, quo ipso fit, ut ab eodem suscepta actio legi contraria pœnæque adeo digna haud quaquam censeatur. Sequitur venia delictum, sed dispensatio ne delinquatur efficit, permissione facti, quod sine ea delicti nomen merebatur. Quod tamen de actibus transitoriis, qui simul & semel fiunt, intelligi debet, in actibus enim continuis paulo aliter res habet, ut sæpe initium facti dispensatio sequatur, & cum concessione veniæ sit conjuncta atque eandem fere excipiat. E. g. in casu prohibitarum nuptiarum, quas quis non requisita imperantis concessione contraxit, primo agitur de pœna, deinde si capitalis illa non sit ad validitatem male cœpti connubii requiritur dispensatio.

B 2

tio.

tio. Et pœna quidem pro autoritate Imperantis neglectu dispensationis violata exigitur, dispensatio autem consequens non ad id tempus, quod ab initio conubii ejus illiciti ad tempus solutæ aut remissæ pœnæ effluxit, sed quod à perfolutione aut remissione pœnæ ad futuræ cohabitationis tempus defluet, applicatur. Quæ omnia non satis ob oculos Grotio fuerunt, quando de J. B. & P. L. l. c. XX. §. 24. n. 2. pro exemplo dispensationis (quam vocem per *laxationem vinculi circa personam aut factum singulare manente de cetero lege æquæ & bonæ*) DEUM ipsum adducit, qui Lactantio teste cum legem poneret, non utique potestatem omnem sibi ademerit, sed *ignoscendi licentiam* habeat. Nec aliter existimandum est de loco Augustini, quem idem profert: Imperatori, inquit, licet *revocare sententiam, & reum mortis absolvere, & ipsi ignoscere*. Aut de Senecæ dicto, quo Neronem præceptis clementiæ informans admonet, ut hoc semper cogitet: Occidere contra legem nemo potest, *servare nemo præter me*. Ignoscere enim aut ignoscendi licentiam habere, sententiam posse revocare, absolvere reum mortis, servare ex legum rigore perituros, hæc omnia ad solum aggratiandi jus, de quo diximus, nequaquam vero ad dispensandi facultatem pertinent.

§. 8.

Differt & (4) *dispensatio à suspensione legis*, quando videlicet idonea de causa rigor legis, qui natura sua à tempore lata illius ad id usque tempus, quo abrogatur, continuus esse debeat, interjecto spatio qualicunque, quo ad pristinæ libertatis statum res redit, distinguitur atque temperatur, hoc sensu, ut quicquid tempore illo

990

illo intermedio fit, pro non facto, aut pro non male facto habeatur. Cujus rei illustre exemplum e Plutarcho in *Vit. Agestl.* mutuatur. *Pufendorf. l. c.* Scilicet cæsis ad Leuctra Lacedæmoniis, cum magna juvenum multitudo in patriam refugisset, & de pœna ipsorum ignaviæ ex Legum præscripto irroganda ageretur, ut auctoritatem earum & simul miseros servaret Agestilaus, *dormire eo die leges iussit.* Quodsi autem penitus rem inspicias, nec propriè dicta legis suspensio, nec circa eandem dispensatio (quorum alterutrum quasi fluctuans facto huic Vir Summus tribuit) sed veniæ generalis concessio hic erat, quam ipsam acute dicto acceptiorem reddere Agestilaus conabatur. Teste enim Plutarcho & numerus fontium tantus, & tanta multorum potentia, tum & tale reipublicæ tempus erat, ut pœnæ ordinariæ non esset locus, unde satis erat, id quicquid vitii foret, ita condonare, ut, dum ingenuorum hominum pudori consulitur, ex ipsa facti pœnitentia stimulus iisdem ad fortiora audenda adderetur. Ad suspensionem itaque legis rite faciendam prævia opus est denunciazione ejus, qui legem tulit, ut illius se gratiam subditis ad certum tempus facere significet, additò an tempore illo elapsò reviviscere eandem confestim velit, an nova tunc facienda promulgatione denuò illam sancire cogitet. Posteriori modo non tam suspendi effectus legis quam omninò tolli videtur, per modum temporariæ abrogationis, siquidem num tempore illo elapsò nullà mutatione facta eandem denuò sit propositurus Legislator admodum est incertum, quod ipse satis insinuat, dum spatium

tium sibi deliberandi expressis verbis sumit, quid autem eò & nova promulgatione, si aliter res haberet, opus foret? Quorsum exemplum pertinet, quod est apud *Appian. de bell. Pun. n. 68.* ubi Consules permisisse dicuntur Tribunis plebis, ut certam legem in annum unum abrogarent, quo exacto ferrent eam denuò. Prioris exemplum est, quando subditis publico in luctu constitutis exoriente nova gaudii materia unius aut alterius diei hilaria indicuntur, quibus finitis lugubres vestes iterum sunt induendæ. Quæ res in modernis Principum aulis frequentissima est.

§. 9.

Differt dispensatio (5) à permissione ea scilicet quæ fit lege, nam quæ nuda est facti, solamque impedimenti Physici remotionem denotat, dubium vix habet. Aut vero illa est plena, quam *Grotius* vocat *L. I. c. 1. §. 17. n. 2.* quæ rem alia lege vetitam omninò licitam facit, aut minor plena, quæ solam impunitatem facto quantumvis ingrato tribuit, locumque in adultis & prævalidis vitiis facile obtinet, quæ consultius est omittere, quam hoc assequi, ut palam fiat, quibus flagitiis impares simus, censente Tacito *Annal. L. 4.* quibus adeo, ut idem elegantissimè subjungit, intra animum mederi & commodius tempus expectare debet Legislatores. Ubi ergo plenà adest permissio, lex antiquior per eandem omninò tollitur, quo casu locum non esse dispensationi diximus. Sed ubi sola impunitatis concessio est, nec legi quidem nec obligationi ejusdem decedit, nec contra officium facta is probat, qui utcumque ea dissimulare cogitur. Exemplum luculentissimum Moses præbet ob

αλλ'ηγο"

999

σκληροκαρδιαν Judaicæ Gentis divortiorum licentiam indulgens, quo ipso idem dici non potest de lege illa perpetuæ inter conjuges cohabitationis dispensasse, qui nil nisi custos & interpret illius erat, cujus mitigandæ potestas soli DEO latiori competebat. Quod *Marc. X. 5.* legitur, legem (ἐπιρλήν) ipsum de divortio scripssisse, id non ita est intelligendum, quasi lege lata Moses omninò licitum illud fecerit, sed quod casu divortii præter ipsius voluntatem existente, quid qualiscunqve ordinis causa faciendum sit, constituerit, uti ex verbis *Deut. XXIV. 1.* patet. Nec alia est permissio (ἐπιτρέψαι) cujus mentio fit *Matth. XIX. 8.* quam quæ ad promiscuam rei impunitatem spectat. Qui ergo quicquid volebat boni efficere non poterat, majoris mali metu minus tolerabat. Quod qui facit, nequamquam volens id admittit. Satius vero erat, dimissionem uxoris, cui inensus maritus esse cæperat, non impedire, quam sævitæ & furori ejus exponere misellam, aut nullo illius bono, sed magno Reipubl. malo familiam maritalem onerare. Si retineri à marito conjux nolebat, utilius erat, nubilem eam aliis exponere, quam sterilem neglectamqve intueri. Si divertendum omnino erat, non male scriptionem libelli solemniorum Moses requirebat, ut & moram marito, quo impetus forte sedaretur, indulgeret, & ne cum impotentia maritorum animi levitas in conjugibus paria faceret, nec illæ divortii prætextu adulteria velarent caveret. In universum vero notari meretur fieri non posse quin quæ Respublica Polygamiam admittit divortiorum licentiam simul tolerare cogatur. Cujus rei ratio in aprico est.

§. 10. Dif-

Differt deniq; (6) *dispensatio à privilegio*, quoniam verear, ut discrimen illud accuratè per omnia constitui possit, quoniam in usu apud Romanos dispensandi vocabulum non fuit, cum dubium tamen non sit, quin penes eosdem aliquid rei ipsius obtinuerit, quod, ubi commodius quam sub vocabulo privilegii latere queat, non apparet. Est vero privilegium quasi priva lex, i. e. lex non singulis (id enim naturæ legis quæ ad universos pertinet repugnat,) sed de singulis singulari ipsorum bono lata. Quod enim Gellius *noct. Att. L. X. c. 20.* contra Attejum Capitonem censet, qualemcunq; constitutionem à populo plebeve de singulis hominibus factam privilegium dici oportere, velut quando de reditu Ciceronis aut de Clodii cæde actum fuit, quo posito sententiæ omnes forenses tristissima etiam privilegiorum nomine insigniendæ forent, id à moderno gentium usu remotissimum est. Est itaque de natura privilegii, ut peculiare aliquod beneficium fruenti tribuat, id quod ex sententiâ plerorumque duplici sit ratione. Primò quidem quando novum alicui jus, quod antea non habebat, & quod alii non æquè habent, confertur, deinde quando vinculo legis laxato aliquid, quod per eandem illicitum ante erat, cuiquam licitum evadit, seu ut alii loquuntur, aliud est privilegium *præter jus*, aliud *contra jus*. *V. Laysmann. Theol. Moral. L. I. tr. IX. c. 23. n. 5.* Quantum ad prius attinet, non ita cuiquam novum jus confertur, ut alteri vetus detrahatur, sed simpliciter alicui aliquid tribuitur, aliis, qui pari cum eo conditione sunt, non tribuendum. Utrumq;

Utrumque autem & tribuere, & non tribuere id cuiquam, quod in potestate habeas, summo jure licet. Nec minus in licitis est promittere cuiquam quod ipsi dare velis, quam quod nolis alteri. Sic instituta primum navigatione Indica inter Belgas, quid quæso prohibebat, quo minus certis hominibus periculum rei insolitæ cum magno bonorum suorum discrimine facturis exercendi illius commercii privilegium daretur, quo præter ipsos deinde nemo timidior sit gavisus. Sic in loco vacuo ædificandi, piscendi, in certa maris fluviique parte piscandi facultas certo hominum cætui cum futura aliorum exclusione recte indulgetur; quo fundamento omnia penè urbium atque collegiorum privilegia, ab ipso eorum ortu pendentia, nituntur. Potest & porrò alicui jus conferri remissione illius juris, quod ipse privilegium tribuens habebat. e. g. Si princeps vectigal, quod exigere certo loco ab omnibus poterat, huic aut illi peculiari benevolentia ductus condonet. Aut si immunitatem à tributis certo hominum generi ita civitas concedat, ut ratam eorum partem, quod jure aliàs poterat, amplius non exigere, sed eandem in se recipere velit. Quæ beneficia rectè Grotius affirmat, donationis perfectæ titulo valere. *L. II. C. XIV. §. 13.* Hoc autem loco dispensationis omninò nihil esse manifestum est, cum antequam talia privilegia concederentur, lex nulla legitimas Principum donationes aut certi oneris levationem simpliciter prohibens extaret. At privilegium, quod vocant contra jus, nil aliud est, quam quod nos dispensationem dicimus. Jus enim hic legem notat, & indulgere

gere aliquid contra legem nihil aliud est, quam quod prohibet lex permittere, aut quod eadem mandat remittere, quo ipso quæ legi inerat obligatio in certo subiecto cessat, cessatio autem obligationis illius ab imperante producta vera dispensatio est. Id quoque recte à quibusdam observatur, quod dispensatio ad unum plerumque aut alterum actum pertineat, privilegium verò ad continuam facultatem diversas ejusdem generis actiones exercendi referatur. e. g. Ut homini pontificio futuro jejunii quadragesimalis tempore carnis vesci liceat, dispensatione obtinetur, si vero facultas illa in perpetuum ipsi indulta foret, privilegii idem nomine veniret. *Suar. L. VIII. de LL. c. 2. n. 10.*

Intellecta natura dispensationis, si quodnam jus dispensandi Principi circa LL. pœnales competat, quæ ratur? primo quidem inter eas quæ occurrunt Leges discrimen est constituendum, ut de divinis & humanis, de naturali, positiva, gentium & civili accuratè judicetur. Deinde etiam Civilium Legum intuitu distingvendus est Principum ipsorum status, num is, qui suæ reipubl. est caput, sive idem regis, sive ducis, sive alio quocunque nomine vocetur, pleno independentis atque absoluti imperii jure polleat: an verò limitata & certo modo restricta potestate utatur, quo posteriori casu porro videndum, utrum in divisione partium summi imperii potestas legislatoria in solidum ipsi obvenerit, an verò eandem cum concilio populi communem habeat, ut adeò lex nulla nisi Rege rogante & populo sciscitante, aut utroque quacunque rati-

ratione consentiente ferri atque abrogari queat, an denique planè in partem legislativiæ potestatis Princeps non veniat, sed ad alienæ legis præscriptum imperio populum regere cogatur? Dum autem de Principe loquimur, non ea nostra sententia est, quasi in solo Principatu & Monarchico statu dispensandi potestas resideat, cum contrarium verum esse & natura rei quam explicuimus & exempla, quæ ad manus sunt, demonstrant. Nam & in Republ. Romana Aristocratica atque Democratica, aut potius inter Aristocraticam & Democratiam fluctuante Scipio Africanus antequam per LL. id liceret Ædilis & Consul factus legitur, itemque lege quæ custos libertatis erat, ut in provinciarum administratione annua esset successio, solutus Cæsar decennio Gallias gubernavit. Cumque ea laxandarum Legum potestate Senatus immodice uteretur, Cornelius quem Cicero defendit Trib. Pl. legem promulgavit, qua ne quis nisi per populum legibus solveretur cautum erat, placuitque in omnibus Senatus Consultis dispensatoriis adjici, ut eadem de re ad populum ferretur. Quod cum in desuetudinem paulo post veniret, ut postremo ne adjiceretur quidem Senatus Consultis de rogatione ad populum ferenda, eaque ipsa Sca. per pauculos admodum fierent, novæ constitutioni locus datus est, ne quis in Senatu, nisi ductenti assuissent, legibus solveretur. Vid. *pa. Manut. Antiquit. Roman. de LL.* Quoniam tamen in eo Reipubl. statu, ubi penes Optimates aut populum universum imperium est, ob æqualium æmulationem, invidiam, & dissensiones rarius est, ut in unius aut alterius gratiam

tiam à legum præscripto recedatur, satius nobis visum fuit, de eo casu tractationem instituere, in quo qui ipse legibus est solutus, ut alios quoque lege solvat, facile à se impetrare solet, quod ipsum post expulsos Reges juventus Romana recte intelligebat apud *Liv. Dec. 1. L. 11. c. 3.* dictitans: *Regem hominem esse à quo impetres, ubi jus, ubi injuria opus sit, esse gratie locum, esse BENE-FICIO, & irasci & ignoscere posse, inter amicos atque inimicos discrimen nosse. Leges rem esse surdam, INEXORABLEM esse, nihil LAXAMENTI nec venia, si modum excefferis, habere.*

§. 12.

Quod primum divinæ legis genus scilicet naturalem attinet observari meretur, quod duæ distinctissimæ sint illius partes. Quædam sunt juris naturalis præcepta absoluta, quæ in ipsa natura hominis rerumque naturalium omnium continuo quodam cum eadem nexu fundamentum habent. Sed alia sunt præcepta hypothetica, quæ certo instituto humano innituntur, quod tamen velut universali quodam pacto comprehensum naturalis juris, quod pacta servanda docet, sanctionia amplectitur firmatque. Vid. *Pufendorf. de J. N. & G. L. 11. C. III. §. 24.* Circa priorem partem facile apparet dispensatoriam nullam facultatem qualicumque Principi posse competere. Cum enim Autor illius solus sit DEUS, is quoque solus uti tollendæ sic & laxandæ illius potestatem, si quæ est, habebit. Cum porro eadem pars legis omnes omnino homines obliget, in numero quoque eorum Princeps erit, qui qualis quantusque sit homo tamen esse non desinit. Ut quis

habet, sed institutum humanum, quod eadem lex divina confirmat, afficitur, nec vero ulterius illa confirmatio, quam eorum qui ea indigent necessitas requirit, patet. Accedit quod inter hæc ipsa instituta humana imperium sit Civile, quo posito fieri non potest, quin ejus qui hoc imperio gaudet judicio atque potestati res illæ circa quas exercendum imperium est subiciantur. Non quidem eo sensu, ut is temere & pro libidine omnia miscere possit, sed ut urgente Reipubl. necessitate aut certi generis utilitate svadente in aliqua ejus instituti parte aliquid mutare adeoque & in casu speciali dispensare queat. Ut exemplum præbeamus, est inter instituta humana dominium rerum, quod concessionem divinam generatim factam excepit. Posito eo recte utique se habet quicquid de diversis acquirendi, transferendi ac amittendi ejusdem modis, de facultate testandi, similibusque rebus jurisprudentiæ naturalis Doctores magno consensu tradunt. Ast quicquid illius est non ex natura hominis quæ DEUM Autorem habet, sed ex natura domini deducitur, quæ abs hominum voluntate immediate pendet. Et quamquam præsens domini natura absolutò juris naturalis præcepto quod pacta servanda dicitur confirmetur, idem tamen præceptum ad alias quoque domini in rebus singularibus constitutiones applicari potest. Sed nunc quidem ut pluribus illa agamus opus non est, cum otium nobis hic fecerit præstantissimus labor Viri quo doctiorem atque celebriorem Pomerania non produxit *Davidis Mevii in Nuel. Jurispr. Univerf. Insp. Et. II. §. 42.* cum quo conferri meretur elegantissima Consultiff.

Dn. Werl-

Dn. Werlhofii Differtatio de Potestate Legislat. Civil. circa
 ea que sunt Jur. Nat. *id est, quibuslibet sibi uniuersis in se ipsis
 quodlibet in se habentibus. §. 13. id est, si sibi sibi sibi sibi*

Positivæ Legis Divinæ nomine ceremoniale, mora-
 rem, atqve forensem complectimur. De ceremoniali
 vix est ut verba faciamus, cum nemo sit Christiano-
 rum, qui eadem se teneri putet, ut dispensatione opus
 sit, quam nec Judæi, qui supersunt, à Christiano Prin-
 cipe unquam aut requirunt, aut admittunt. Forensem
 Judæorum legem cum ipso eorum foro atqve repu-
 blica expirasse itidem in confesso est apud Christianos,
 nec quidem disperfis inter nos Judæis id conceditur, ut
 suis magis quam nostris legibus vivant, & ubi deliquere-
 rint plectantur. De lege divina morali aliter est existi-
 mandum, quam à naturali lege, ejusdemq; repetitione
 in Codice sacro subinde facta putamus distingvendam,
 ita quidem ut quicquid præter vulgaria dictata ratio-
 nis, præter ritus religiosos, foriqve Hebraici usum de
 actionibus hominum Sacræ Literæ proponunt, eo no-
 mine contineatur, cujus loco qui *legis positivæ divinæ uni-
 versalis* vocem adhibent quid novi afferant non apparet.
 Id ergo omne cum DEUM Autorem habeat, ipsumque
 quem supponimus Christianum Principem proposita
 gravissimæ iræ divinæ & sempiternæ damnationis
 pœna obliget, sub potestatem illius dispensatoriam
 cadere non potest. Nec quisquam puto Princi-
 pem est, qui bona fide credat potestatem imperii ci-
 vilis ad minuendam divinæ legis autoritatem pœnas-
 que futuri seculi condonandas valere posse. Fieri
 autem potest, ut quod ad legem moralem verè perti-
 net

net errore Princeps inductus pro tali non agnoscat, quo casu opinione sola labitur, si quid dispensatoriae potestatis circa id sibi tribuat. Cavendum quoque sollicitè est ne cum ipsa lege morali sanctio pœnalis externa, quæ eidem alicubi adjuncta deprehenditur, nec tamen illius legis partem facit, uti contra communem eruditorum sententiam nuperrima *Dissert. de Oblig. rei ad sanct. pœn.* ostendimus, confundatur. Quicquid ergo ad sanctionem pœnalem externam pertinet id plane forense est, nec circa id minor Principi potestas quam circa reliqua legis Judaicæ forensis capita, quorum obligationem nullam esse omnes confitentur, competere est dicenda. Non poterat enim pœna hæc violatæ legi morali annexa cuiquam nisi publica judicum autoritate irrogari, nec popularia quidem supplicia, quæ v. g. lapidationis erat, sine prævia judiciali causæ cognitione inferebantur uti patet è *Deuter. XVII, 1. sqq.* Confer. *Sigon. de Republ. Hebr. Lib. VI. Cap. 8.* Quemadmodum apud Romanos furtuarii pœna in eos qui signa reliquerant, aut præsidio decesserant statuta non alia ratione irrogabatur, uti testatur *Polyb. Hist. Lib. VI. Cap. 34. & 35.* Unde sequitur quod sublata illa quæ hoc modo iudicium exercebat Republica, ipsoque populi, in quem id obtinebat, corpore sublato nulla amplius legum eo pertinentium obligatio esse possit. Accedit quod leges judaicæ forenses, sive peculiariter expressæ sive moralibus adjunctæ, fere omnes ad peculiarem ejus rei publicæ statum populi que genium attemperatæ sint, a qua cum aliarum civitatum atque gentium constitutio

tutio immane quantum dissideat, nihil utique causæ est quare singuli Principes ad suæ Reipublicæ rationes omnia hic exigere non possint, id quod plerosque facere videmus, qui e. g. de Sabbatho celebrando præceptum divinum agnoscunt sed nulla capitali pœna negligentius idem facientes plectunt, & contra propositâ furibus mulcta non contenti suspendio eos necant: Quæ status præsentis à veteri Judaico differentia quemadmodum offendere neminem cum ratione potest, ita si quid est in formula actionum nostrarum forensium pœnalarumque legum, quod cum judaici fori usu forte consentiat, ejus non ex auctoritate Hebraici statuti, quæ nulla est, sed ex nostri Principis consentanea statuentis voluntate arcessenda obligatio est. Unde porro sequitur quod quando de ejusmodi lege aliquid is remittit, de eo tantum quod suum est liberalis sit. e. g. Homicidas DEUS in populo Judaico capitali pœna plectendos censuit, idem ex naturali ratione æquissimum esse jam ante Cainus viderat, & post eum alii qui de hac lege judaica nunquam inaudierunt consultissimum sunt arbitrati. Hi si forte Christiani facti avitam legem retineant & inferiori judici observandam proponant, deinde autem in casu speciali vinculum ejus laxent, de sua non de divina lege censendi sunt constituisse. Quod autem de loco *Gen. 18; 6.* dubium hic multi movent, verbaque de occisoribus occidendis agentia ad legem moralem referunt, id speciosa hac ratione nititur quod ante constitutionem Reipublicæ Judaicæ, in qua deinde forensis lex obtinuit, eadem prolata fuerint.

D

Sed

Sed hæc ipsa causa obstat quomodo credamus ad legem proprie dictam id omnino referri posse, cujus executio non nisi post civitatem constitutam, à qua multum Noachi ætas aberat, per modum jurisdictionis fieri potuit. Noacho enim & per eum patribus familiarum jus vitæ necisque hoc dicto fuisse attributum nemo affirmabit, quo nec usos illos fuisse usquam appareat. Jacobus certe cum Filiis nefariam Hemoritarum eodem vitio daret, non ad capitis pœnam per modum Judicii ipsis à se inferendam provocat, sed mala quæquæ ex propinquorum vindicta belloque oritura ob oculos eis ponit. *Gen. XXIII. 30.* Unde probabile est de simili casu, quem verba ipsa vindictam & ultionem spirantia satis expriment, aliisque eventuum fortuitis DEUM loqui, quæ per minas gravissimas homicidis se immisurum idem profitetur. Adde quod nec ad Noachum familiæ suæ caput, sed ad omnes à diluvio superstites sermonem DEUS dirigat, qui dici non possunt irrogandæ occisoribus pœnæ jus mutuo exercendum accepisse. Quodsi vero ad futurum constitutæ Reipublicæ hæc verba pertinent, dubium non est, quin eodem loco *Exod. XXI. 12.* contineantur, adeoque hoc ipso facta sint pars legis Judaicæ forensis. Quemadmodum quod eodem loco Geneleos de vitando sanguinis esu præcipitur auctoritatem novam accepit ex sequenti interdicto *Lev. XVII. 14.* Si autem Lex illa, quæ lata est *Gen. IX. 4.* in Lege recentiori *Lev. XVII. 14.* repetita, deinceps abrogata intelligitur, ut nihil omnino obligationis amplius supersit, idem & de Lege *Gen. IX. 6.* lata & *Exod. XXI. 12.* iterata dici poterit ac debebit.

Nisi

Nisi quis in rebus conjunctissimis infinitæ quidquam diversitatis efficere, unamq; & eandem legem moralem simul & forensẽ esse, quæ perpetuo obliget & non obliget, asserere velit, aut vero non omnem Legis forensis auctoritatem desisse opinetur. Quæ omnia confici & conciliari haud quaquam posse arbitramur. Propterea autem, quod nullam Judaicæ Legis ad capitalia homicidarum supplicia in Principe Christiano obligationem admittimus, non dicimus male eum agere, si qui aliis vitam rem pretiosissimam eripiunt ejusdem impendio scelus luere cogantur, nec rectius ipsum facturum opinamur, si leviores gravissimo facinori penas præstituat. Id tantum volumus in casu speciali nihil obstare, quominus quod è re publica videatur hic quoque fiat, & per modum dispensationis sine exemplo cuiquam subveniatur. Ubi tamen notandum est per ea quæ nunc dicimus instituti præsentis limites à nobis haud migrari, nec quod ante constituimus discrimen inter dispensationem & pœnæ remissionem confundi. Ibi enim dicebamus dispensationis nomine solam pœnæ promeritæ remissionem minus recte appellari, hic autem nobis de eo casu loquendi occasio præbetur, quando certum pœnæ genus admissio facinori irrogandum ab eo qui summum habet imperium subjecto Magistratui est præscriptum, à quo si in casu speciali Princeps discedere ipsum jubeat, quod respectu rei aggratiatio, id respectu Magistratus dispensatio est. Quæ res minus accurate observata plurimis circa præsens argumentum hallucinationibus ansum præbuit.

§. 14.

De Gentium Jure pauca nobis dicenda sunt, cum pro lege proprie dicta idem haud agnoscamus, quicunque vocabulo significatus tribuatur. Aut enim hoc ipso ipsissimum jus naturæ, non singulos homines sed integras societates civiles pro objecto habens, aut Jus Civile communius, aut denique collectio quædam certarum consuetudinum rituumque, qui plerisque in locis inter capita rerum publicarum subiectasque iisdem nationes obtinent, designatur. Nec male. Nam naturali jure plerasque omnes *Gentes* rationis ductum fecutas uti constat, dantur quoque civilia jura pluribus *Gentibus* communia & fortuito earum consensu stabilita, denique & certi *Gentium* mores speciem quandam juris ex ipsa usus diuturnitate & utentium numero præbent. De priori jamjam diximus, de medio paulo post dicemus, de ultimo monuisse sufficet quod quicquid illarum consuetudinum est liberrima utentium imitatione constet, solaque mutua utilitatis aut decori ratione, nequaquam autem legis aliqua obligatione, quæ inter pares locum non habet, nitatur. Nec trahi in contrariam sententiam potest quod vulgo dicimus consuetudini vim inesse legis, id quod in statu tantum civili obtinet, ubi quicquid quotidie, palam, à multis aut plerisque ita fit, ut latere imperantem non possit, nec tamen ulla ratione ab illo improbatur, tacite ab eodem probari ac confirmari contra paucos refractarios atque novatores recte creditur. Exigua est enim inter id, quod velit Legislator & quod non nolit differentia. Cumque voluntas illius in Civitate norma sit

sulci-

1006

fufcipiendarum actionum, parum certe intereft utrum eadem verbis expreffa adfit, an vero citra erroris periculum præfumatur. Non debet quoque alius effe civilium legum fcopus, quam ad commoda Civium directus, quæ cum ipfi rectiffime intelligant, & in ufu vulgarium rerum conformatis iudicio fuo moribus designent, qui nihil quod in iis defideret Princeps habet recte ea qualicunqve fuo affenfu firmare creditur. Quæ omnia ad societatem liberarum gentium applicari haudquaquam poffunt. Quod alii de pactis gentium pro lege inter ipfas valentibus fubjiciunt, id per fe inane eft, nam nec univerfalia gentium pacta præter id, quod eft naturalis juris, quidquam conflituentia dantur, nec fpecialia pacta, quæ v. g. inter Svecos & Danos obtinent vocabulo Juris Gentium, nifi fpeciali earum nomine addito, venire poffunt, quo ipfo quid quæfo opus eft, & quare vero pactorum nomine non utemur? Quicquid vero vim pacti habet id inter æquales valet, nec ad legem pertinet, quæ fuperiorem ponit, unde & quæ legem laxat difpenfatio ad pacta laxiora reddenda porrigi nulla ratione poteft. Nifi quod circa pacta privatorum in ftatu Civili Imperantibus poteftas competit, hætenus, ut fi quid illi publice noxium promiferint obligatio tolli poffit. Id autem nemo difpenfationem, fed à promiffo, pacto aut juramento *abfolutionem* vocat, de qua nunc dicendi locus non eft.

§. 15.

Supereft, ut de Civili Lege fecundum monita §. 11. difpiciamus. Quod fi itaque Autor illius Princeps fit

D 3

plena,

plena, independente atque infinita potestate præditus, nullum est dubium, quin & eâdem circa exercendas leges pro lubitu uti possit, absonumque est omnibus imperii partibus limites abesse, & tamen iisdem Principem, quando circa leges versabitur, includi. Unde etiam à dispensantibus ad plenitudinem potestatis provocari solet, quia & ubi occasio arriserit haud segniter utuntur. Testantur ea de re Constitutiones, quas vocant personales Principum Romanorum post abdicatam lege Regia populi potestatem factæ, quas inter expresse id refertur, ut *alicui sine exemplo Princeps subvenire possit*, §. 6. *Instit. de J. N. G. & C. & L. 4. §. 2. 7. de Constit. Princip.* quæ verba non magis ad remissionem pœnæ, quam ad vinculi ipsius, quod in lege est laxationem videntur pertinere. Sic nostro hoc seculo de Galliarum Rege verissimum est, quod quicquid ei placuerit vigorem legis habeat, unde sequitur, quod quicquid eidem displicere cœperit in causa esse possit, ut de vigore illo per modum dispensationis remittatur. Quicumque autem nomen Regis Principisque habens sola legum latorum executione fungitur, is quanquam certo supposito casu differendæ aut remittendæ pœnæ potestatem habere possit, uti in Republ. Belgica Arationensis Principis exemplum docet, in lege tamen ipsa ejusque objecto semel definito mutare nihil potest, nisi legislatoriam facultatem, quæ ex hypothesi penes ipsum non est, involare aufit. Talis olim conditio Spartanorum Regum fuit, qui in Leges sive Rhetras à Lycurgo statutas nulla omnino potestate erant teste *Plutarch. in Lycurg.* Eadem nunc fors est Poloniae Regum quæ

quos antequam imperium adipiscuntur ad simplicem Legum extantium custodiam adstringi certum est. Nec fieri sane potest, ut qui non condit Leges in conditis quidquam immutet. Ast à condendarum legum occasione natura ipsa interregni, quod electionibus suis Poloni præmittunt, Reges ipsorum facile excludit. Si cui autem Principi in ea Republica versari contingat, quæ aliquas tantum imperii partes ipsius arbitrio permittit, si inter eas legislatoria potestas sit, dispensandi is quoque potestatem habebit eodem, quo qui absolutum imperium habet, jure. Non refert enim circa rem præsentem quo idem potestatis modo in reliquis Imperii partibus utatur, modo Legislativam facultatem illibatam habeat. Qui ferre autem Leges potest, easdem etiam abrogare potest. Utrumque autem qui potest, id quoque quod inter utrumque medium, & quod minus utroque est, efficere poterit. Apposite *Grotius de æquit. indulg. & facil. c. 2. n. 20. Dispensare, inquit, hoc est lege solvere is solus potest qui ferenda abrogandaq; Legis potestatem habet. Conf. Pufendorf. de J. N. & G. L. I. c. VI. §. 17. Thomaf. Jurispr. Div. L. I. c. I. §. 81.* Ast cui in divisione partium Summi Imperii facultas illa Legislativaria communis cum alio facta fuit, is solus excluso altero quemadmodum nec ferre, nec tollere Legem, ita nec circa eandem dispensare potest.

§. 16.

Quando itaque de Jacobo II. Angliæ quondam Rege dispensatoriam circa publicas pœnalesque LL. auctoritatem sibi arrogante quæstio est, quæ quidem maximis tot regna turbis ipsumque tandem Regem ruinæ

ruinæ involvit, res omnis eo redit, ut quæ indoles Regiæ potestatis in Anglia sit sciamus. Pro infinita omnibusque numeris libera vix quisquam eam, qui de Parliamentorum nomine inaudiverit, agnoscat. Nec facilius quisquam ita de eadem abjecte sentiet, ut plane nullo numero in Anglia Regem esse opinetur. Restat ergo ut, cum divisam cum Rege potestatem populus Anglicanus habeat, quem penes potestas legislatoria resideat definiatur, quo facto uter partem ejus dispensatoriam exercere possit, innotescet.

§. 17.

Affirmamus ergo Legislatariam Anglicani Imperii facultatem Regi atque Concilio populi, quod Parlamentum vocant, communem esse. Id quod ipsa condendarum legum unica ratio satis indicat, quam luculenter describit Vir patriarum rerum peritissimus *Tho. Smithus de Republ. Anglor. L. II. C. 2.* Quod bonum inquit felixque regno totique Reipubl. sit monent (Angliæ Clerus, Nobilitas, Civesque) simulque super ea consilia communicant, tum post bene longum deliberandi spatium ter recitata pro more loci *Schedula*, & in utraque domo rationibus agitata, seorsimque ambarum partium calculis comprobata Regio demum assensu confirmatur, quodque sic gestum est Principis & universi regni factum interpretamur, proinde nullus postea cuiquam oboriri debet querele locus, sed quia rescindi amplius non potest, & promulgatis semel Legibus omnes tenemur acquiescere, firmum, stabile & sanctum appellamus, & legis apud nos vigorem habet quicquid hujusmodi consensus perfecerit Conf. idem c. 199. 3. qui locus prolixior est quam ut huc transcribi queat, quod tamen factum jam

1008

jam est in *Theſ. Rerumpubl. Conving. Part. II. pag. 617. ſeqq.* Sequitur autoritatem Smithi in *Inſtitut. Juris Anglic. ad method. Inſtitut. Imperial. Cowellus pag. 25. ſ. 3. 4.* Jus noſtrum inquit, dividitur in ſcriptum & non ſcriptum. Illud ſtatuta continet, quæ non à ſola Principis voluntate proficiſcuntur, ſed unvverſi regni conſenſu per Regem ad hoc convocati ſtabiliuntur, ſic tamen ut Regis approbatio neceſſario requiratur. Subjungit p. 27. ſ. 8. Jus Civile Anglorum poteſt eorum conſenſu mutari quorum conſilio eſt promulgatum. Idem agnoſcit Sanderſonum quancquam Regiſ alias partibus juſto additiôr de Oblig. Conſ. Prælect. VII. ſ. 22. negatqve Angliæ ſuæ Reges Legislatôriam ſuam poteſtatem ita unquam exercuiſe, ut ſine ſubditorum ſuorum conſenſu leges aliquas ipsis impoſuerint. Quin ipſe Carolus I. Angliæ Rex, qui dici non poteſt quidquam juris ſui aut ignoraffe aut neglexiſſe, in *Reſp. ad propoſ. 19. fatetur conjunctim in Anglia Leges ferri à Rege & utraqve domo Parliamentaria.* Tantumqve abeſt, ut res iſta noviffimis forte temporibus mutationem ſenſerit, ut potius in hunc uſq; diem obtineat, teſte *Mieg. in Deſcript. Stat. Angl. modern. Part. II. pag. 53. & 257. ſeqq. & Chamberl. in Notit. Angliæ Part. I. p. 50. & Part. II. p. 39. 42. ſeqq.* Quibusbũ conſentit *Thomas Wood. in Notit. Angl. pag. 144. ſeqq.* ſuccincte rem univerſam ſic exponens: *Integrũ eſt utriq; Confeſſus* (intelligit domum ſuperiorem atq; inferiorem Parlamenti) *de rebus à Rege propoſitis vel de Legibus condendis abrogandisve &c. diſſerere & ſtatuerè & ſcriptis mandare, ita ut quicquid ter lectum viderat, alteri invicem per nuncios transmittendum ſit. De quo habita diſceptatione, ſi ſuffragiis adjectis etiã ſententiæ acceſſerit confeſſus, in ſcripti Capite notatur hac inter Procereſ formula: Les Seigneurs out affentés, inter Populareſ iſta, Les Communes ont affentés.*

assentés. *Sin in diversum abeant, uterque non raro Confessus in unum coit, aut ex his selecti precipui viri, qui sermones conferant loco ad conventum accommodo; quem Camera appellat depictam; in qua stantes Communes & nudatis capitibus Proceres pileis tectos & sedentes excipiunt grandi cultu, atque ibidem utrorumque exponuntur sententia: quas si discrepare contigerit (sicut accidere interdum solet) in nihilum resabit. Si vero in unum convenerint ad Regem aut ad illius Commissionarios res defertur: quam si probaverit & ille, scribit Le Roy le veut, quo, veluti anima corpori infusa, vitam accipit, atq; in Legem numeris omnibus absolutam transit. Ubi vero Rex oblata sibi comprobare noluerit, scribere in summo pagina solet Le Roy s'avisera; interdum disertim negat, quæ propterea ut penitus abjecta & abolita reputantur. Idem evidentissime docent quotidiana prodeuntium Legum exempla, quibus omnibus solennis hæc formula præmittitur: Statutum est auctoritate S. R. M. Dominorumque spiritualium & temporalium, ut & domus communium in Parlamento congregatorum, ut &c. Quæ ergo sit, quod Legatus Venetæ Reipubl. anonymus in Relat. de Regno Britannico, quæ ap. Honor. extat, asserit: Quoties materie quædam publice accidunt, quæ ad bonum sive ad detrimentum regni ac subditorum spectant, v. gr. legem novam constituere, alias examinare vel reprobare, &c. tunc consuevisse Reges modestie gratia antiquam consuetudinem servare, ut Parliamenta convocent, in quibus Regni Status & Ordines tres congregantur, hoc est Clerus, Nobiles & Populares, ut ab hisce examinato negotio quo de agitur à Regibus deinde eorum decreto confirmantur aut reprobentur, &c. quodque porro Robertus Filmerus in Patriarch. & in iterata ejusdem editione Edmundus Bohunus pro vendicanda soli Regi legislatoria potestate asserit, ex eo, quod in contrarium adducit Autor Anonymus Patriarchæ non Monarchæ, ut & Algeronius Sidney acerrimus patrii juris propugnator in tr. posthumo de Imperio, abunde patet.*

Greifswald, Biss, 1702/05

ULB Halle

3

004 564 162

TA → Öl

mit 1 + 17 Stück verknüpft und
f

Inches

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

EXERCITATIO PHILOSOPHICA, 1705, 4 92.
992

DE
**JURE PRINCIPIS
DISPENSANDI
CIRCA LEGES PRÆCIPUE
POENALES,**

Occasione Illustris controversiæ
Anglicanæ,

Cujus primam Partem,

Auspice DEO Optimo Maximo
Sub PRÆSIDIO

VIRI AMPLISSIMI ATQVE EXCELLENTISSIMI,

DN. JO. PHIL. PALTHENII,

Historiarum & Moralium Professoris Regii Ordin.
longe celeberrimi,

In Alma Pomevan. Auditorio Majori

ad diem Julii M DCC V.

Publicæ *συμφιλοσοφῶν* disputationi
submitte.

JOHANNES BÄHR, Gryphisw.

H. Lq. C.

GRYPHISWALDIÆ,

LITTERIS DANIELIS BENJAMINIS STARCKII,
REG. ACAD. TYPOGR.

